

XI. FLORA BRIOLÒGICA I PTERIDOLÒGICA

F. PUCHE i J. A. ROSSELLÓ

PUCHE, F. & ROSSELLÓ, J.A. 1993. "Flora briològica i pteridològica". in ALCOVER, J.A., BALLESTEROS, E. & FORNÓS, J.J. (Eds.), *Història Natural de l'Arxipèlag de Cabrera*, CSIC-Edit. Moll, Mon. Soc. Hist. Nat. Balears 2: 175-178. Es comenten les característiques de les flors briològiques i pteridològiques de l'arxipèlag de Cabrera. Hom coneix actualment 24 espècies de briòfites (21 molses i 3 hepàtiques) i 8 espècies de falgueres, les quals presenten, en general, una ampla distribució a la resta de Balears. Els briòfits *Rhynchostegiella tenella* (Dicks.) Limpr. i *Scorpiurium circinatum* (Brid.) Fleish & Loeske són novetat per Cabrera.

BRYOPHYTE AND PTERIDOPHYTE FLORA. The known bryophyte flora of Cabrera island has 24 species (21 mosses and 3 liverworts), two of which *Rhynchostegiella tenella* (Dicks.) Limpr. and *Scorpiurium circinatum* (Brid.) Fleish & Loeske are new additions. On the other hand, only 8 pteridophyte species are recorded from Cabrera. Both, bryophyte and pteridophyte species, are well recorded from other Balearic islands.

BRIÒFITS

L'única aportació a la coneixença de la flora briològica de Cabrera és la deguda a Vives (1976), el qual, en el decurs d'una breu exploració de l'illa, recol·lectà vint-i-dues espècies provinents dels voltans del Port, Cala En Ganduf i L'Olla.

Les herboritzacions efectuades pel company Ll. Fiol a quatre localitats de Cabrera han permès detectar deu espècies; vuit d'elles ja eren conegudes, en tant que suposen novetat per l'arxipèlag dues molses pleurocàrpiques (*Scorpiurium circinatum* i *Rhynchostegiella tenella*).

La relació de briòfits determinats a les localitats prospectades es presenta a continuació. Els testimonis d'herbari es conserven a l'herbari de la Facultat de Ciències Biològiques de la Universitat de València (VAL-Bryol).

Canal Llarg:

Scorpiurium circinatum (Brid.) Fleish & Loeske

Trichostomum brachydontium Bruch

T. crispulum Bruch

N'Ensiola:

Tortella nitida (Lindb.) Broth.

Rhynchostegiella tenella (Dicks.) Limpr.

Baixada a L'Olla:

Cephaloziella baumgartneri Schiffn.

Southbya nigrella (De Not.) Spruce

Gymnostomum calcareum BSG

Barbula unguiculata Hedw.

Trichostomum crispulum Bruch

Es Burri:

Trichostomum crispulum Bruch

El que es coneix actualment de la flora briològica de Cabrera, malgrat que està basat en migrades recol·leccions, dona una idea general del que constitueix el paisatge briològic de l'illa. A la taula 1 es presenta la llista de les espècies conegudes fins ara a l'illa.

L'escassa cobertura que, en general, arriben a assolir aquestes plantes a l'illa i el major predomini de les molses acrocàrpiques caracteritzen la flora briològica. Certament, les herboritzacions que es puguin dur a terme en primavera podran afegir diverses espècies al catàleg cabrerenc.

L'absència a l'illa de tàxons dels gèneres *Riccia* i *Lunularia* així com la migrada representació de *Fossombronia*, pel que fa a les hepàtiques, són indicadors, al nostre parer, de la deficient exploració briològica de Cabrera, ja que aquests briòfits estan ben representats a indrets similars de Gimnèsies i Pitiüses. La troballa de molses pleurocàrpiques testimonia que és factible la presència a l'illa de microambients més favorables pel desenvolupament d'una cobertura muscinal més desenvolupada, i que una exploració acurada podrà matisar fins a quin punt és vàlida la idea de la pobresa i banalitat de la flora briològica.

Dels briòfits coneguts de Cabrera sols cal remarcar la presència de *Ephemerym recurvifolium*, que a Balears just ha estat citada d'una altra localitat, Sa Calobra (Mallorca) i que a la Península Ibèrica presenta una migrada distribució. La resta, està ben representada als indrets calcaris descoberts propers al litoral i situats a baixes altituds de les altres Balears.

PTERIDÒFITS

Després de la indicació de *Asplenium ceterach* deguda a KNOCHE (1921), que constituí la primera citació concreta d'un pteridòfit a Cabrera, sols han estat necessàries les aportacions de MARCOS (1936) i PALAU (1976) per assolir el nivell de coneixença florística que actualment tenim de la pteridoflora cabrerenc.

Els tàxons coneguts i llur distribució, basada en plecs d'herbari revisats (excepte *Anogramma leptophylla*, de la qual no hem vist material) es presenta a continuació. La nomenclatura i ordenació dels pteridòfits segueixen la de ROSSELLÓ et al. (1992).

Polypodium cambricum L. subsp. *serrulatum* (Sch. ex Arcangeli) Pichi-Serm.

Es Penyal Blanc, 20-IV-1948, P. Palau (BC); ídem, 30-IV-1948, P. Palau (MA); Niu de s'Àguila, 13-IV-1951, P. Palau (BC)

Adiantum capillus-veneris L.

N'Ensiola, 29-IV-1933, A. Marcos (BC); Far de N'Ensiola, 25-V-1974, T. Tarazona et al. (MA); Cap Ventós, 8-VI-1933, A. Marcos (BC); ídem, 2-VI-1948, A. Marcos (BC); Cova des Frare, 9-V-1948, P. Palau (BC); ídem, 13-X-1986, F. Hiraldo & J.A. Alcover (MA); Serra de sa Pleta des Castell, 2-VI-1947, P. Palau (MA)

Anogramma leptophylla (L.) Link

Cap Ventós (PALAU, 1976)

Cosentinia vellea (Ait.) Tod.

Es Penyal Blanc, 30-IV-1948, P. Palau (BC); Es Castell, 9-VI-1933, A. Marcos (BC); ídem, 18-IV-1948, P. Palau (BC); ídem, 17-IV-1951, P. Palau (BC, MA); ídem, 17-IV-1952, P. Palau (MA); Serra de sa Pleta des Castell, 3-X-1947 (MA); Cabrera, sense localitat ni data, P. Palau (BC).

Asplenium ceterach L.

Canal Llarg, V-1933, A. Marcos (BC); Es Penyal Blanc, 30-IV-1948 (MA); Coll Roig, 5-X-1947, P. Palau (MA); Cap Ventós, 23-IV-1949, P. Palau (MA); sense localitat, 30-V-1947, P. Palau (MA); sense localitat, 21-IV-1973, T. Tarazona (MA)

Asplenium petrarchae (Guérin) DC.

Castell, VI-1933, A. Marcos (BC); ídem, IV-1948, P. Palau (BC); Serra de sa Pleta des Castell, 18-IV-1948, P. Palau (MA, MAF, G); Es Penyal Blanc, 20-V-1949 (MA)

Asplenium trichomanes L. subsp. *inexpectans* Lovis

Es Penyal Blanc, 7-VI-1933, A. Marcos (BC)

Asplenium sagittatum (DC.) A.J.Bange

N'Ensiola, 17-IX-1948, P. Palau (MA); Cap Ventós, 6-X-1947, P. Palau (MA)

La flora pteridològica de Cabrera, amb sols vuit espècies, és la més pobra de les Illes Balears, si exceptuam els illots de Sa Dragonera i Es Vedrà. Aquests tàxons presents estan amplament representats a la resta de Balears i el seu interès biogeogràfic és més aviat baix (ROSSELLÓ, 1988).

Allò que potser cal remarcar més dels pteridòfits de Cabrera és l'absència d'algunes espècies que per llur requeriments ecològics i distribució a la resta d'arxipèlag balear podrien formar part de la flora cabrerenca, ja que alguns hàbitats d'aquesta illa són favorables per al seu desenvolupament.

Tal és el cas de *Selaginella denticulata* (L.) Link, *Cheilanthes acrosticha* (Balbis) Tod. i *Asplenium azomanes* Rosselló, Cubas & Rebassa. Aquestes tres espècies, si bé presenten requeriments ecològics sensiblement diferents unes d'altres, també viuen a la part costanera del sud-est de Mallorca propera a Cabrera i és difícil explicar la seva absència de l'illa.

En general, la flora pteridològica de Cabrera no presenta problemes taxonòmics destacables, si bé caldria aprofundir en l'estudi de les poblacions conegudes d'*Asplenium petrarchae* i *A. trichomanes*.

Tradicionalment s'ha considerat que els citotips tetraploides d'ambdues espècies (*A. petrarchae* subsp. *petrarchae* i *A. trichomanes* L. subsp. *quadrivalens* D.E. Meyer) eren els únics representants d'aquests complexos a Balears, però a hores d'ara la realitat és prou diferent i els citotips diploides (*A. petrarchae* subsp. *bivalens*, *A. trichomanes* subsp. *inexpectans*) i triploides (*A. trichomanes* notho-subsp. *lucanum*) han estat detectats al arxipèlag (ROSSELLÓ et al., 1992). Atès que les evidències que sustenten les citacions infraespecífiques d'*A. petrarchae* i *A. trichomanes* són exclusivament morfològiques és de desitjar la realització de prospeccions citogenètiques a poblacions cabrenques per tal de conèixer llur nivell de ploïdia, aspecte bàsic per confirmar de forma inequívoca llur adscripció taxonòmica.

TAULA 1

Hepaticae

Cephaloziella baumgartneri Schiffn.
Fossombronia caespitifformis De Not.
Southbya nigrella (De Not.) Spruce

Musci

<i>Astomum crispum</i> (Hedw.) Hampe	<i>Gymnostomum calcareum</i> Br. Germ.
<i>Barbula convoluta</i> Hedw.	<i>Hymenostomum tortile</i> (Schw.) B.S.G.
<i>Barbula hornschuchiana</i> Schultz	<i>Pottia starkeana</i> C. Müll.
<i>Barbula unguiculata</i> Hedw.	<i>Rhynchostegiella tenella</i> (Dicks.) Limpr.
<i>Bryum radiculosum</i> Brid.	<i>Scorpiurium circinatum</i> (Brid.) Fleish & Loeske
<i>Bryum torquescens</i> B.S.G.	<i>Tortella caespitosa</i> (Schw.) Limpr.
<i>Dicranella varia</i> Schrp.	<i>Tortella flavovirens</i> (Bruch) Broth.
<i>Didymodon trifarius</i> (Hedw.) Hübn.	<i>Tortella nitida</i> (Lindb.) Broth.
<i>Ephemerum recurvifolium</i> (Dicks.) Boul.	<i>Trichostomum brachydontium</i> Bruch
<i>Fissidens ovatifolius</i> Ruthe	<i>Trichostomum crispulum</i> Bruch
<i>Grimmia pitardii</i> Corb.	

BIBLIOGRAFIA

- KNOCHE, H. 1921. *Flora Balearica. Etude phytogéographique sur les Iles Baleares*. Vol. 1. Montpellier.
- PALAU, P. 1976. "Catàleg de la flòrula de l'illa de Cabrera i dels illots que l'envolten". *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 7: 5-103.
- ROSSELLÓ, J.A., P. Cubas & N. Torres (1992). "An annotated check-list of the Balearic vascular Flora. I.Pteridophyta. Coniferophytina." *Candollea* 47:61-67.
- VIVES, J. 1976. "Vegetació briofítica. Impressions sobre la vegetació de l'illa de Cabrera". *Treb. Inst. Cat. Hist. Nat.* 7: 119-121.